

Колись ми зі старшим сином поверталися додому разом — він з музичної школи, я з роботи — і знайшли кошеня. Хтось виніс його на зупинку; нявкало й тицялося — то до людей, то під машини. Рябеньке, нещасне, дезорієнтоване. Кинути там не можна, і до себе не забереш, бо в нас тоді ще був пес, дуже старий і дуже нервовий, кидався навіть на намальованих котів.

Ми впрохали сусідку, щоби потримала, поки знайдемо йому дім.

Дім кошенияті шукали довго, але знайшли — під Києвом, у Бучі. Непоганий дім, і дворик є; це ж Буча, тут добре, тихо — якраз для рябого кота. Узяв його собі чоловік, що жив сам. Приїхав із Донецька, коли там почалася війна, обжився й нарешті завів нашого кота.

Кіт жив, ріс, грався, господар його любив і постійно надсилав нам фотографії: то в траві, то в лісі на дереві, — це ж Буча, там і трава, і ліс є недалечко. Але час минав, світлин надходило дедалі менше, а потім господар зовсім перестав їх надсилати, і ми вже про кота й не згадували... аж до того ранку, коли вся наша країна прокинулася від вибухів.

Від шоку час розмився в плями, уже не скажеш, коли що було, — усе сплуталося, і треба сісти й розмотувати той клубок поступово, через біль...

Ніч, і я прокинулася не знаю від чого, світився екран телефона, він тихенько порипував на вібро-режимі, хтось дзвонив... уночі... напевно, помилився номером... я ще навіть не глянула, хто це, коли рипнули двері — молодший син, босий, у піжамахі, очі здоровенні в синьому примарному світлі мобільного, перелякані.

— Мам... там... гупає... там...

І він одразу лякається того, що мені сказав, того, що це означає, що це може означати, і виправляє сам себе, сам мене заспокоює, повертає світ до нормальності:

— Це просто каштани, мам... це каштани падають на машини у дворі...

Я думаю все ще сонно: «Які каштани в лютому?»

І чую: «Бах! Бах!»

Відчиняю балкон — гучніше: «Бах!»

Холод лютневої ночі пробирає до самої ниточки, і ці вибухи десь аж у костях моїх тремтять: «Бах!»

Я думала, як почнеться війна, буде сирена тривоги. Ми з дітьми навіть провели навчання за два дні до того: вони схоплювалися з ліжка, одягалися, брали тривожні рюкзаки — вода, печивко, документи — і виходили з хати. Засікали час. Найдовше надівали шкарпетки. Вирішили засовувати їх у кишень. Аби встигнути в бомбосховище.

Бомбосховище я знайшла. Довго видзвонювала потрібну людину, надрукувала інформацію про

розташування й розвісила по всіх під'їздах будинку.

Але вибухи є — а де сирена?

Безперервно дзвонив і дзвонив телефон.

Знову розмита пляма, і з неї виринає Київ першого дня війни: воєнний ранок, багато людей, дуже багато людей, черги біля супермаркетів, черги біля банкоматів, черги в аптеки. Я стою в чергах, у мене ні грошей, ні ліків — нічого.

Тривога й нереальність того, що відбувається. Так не може бути. Не може бути війни в реальності, війна в кіно, війна в книжках, війна — це давно минуле, як динозаври. Не буває динозаврів на вулиці, вони вимерли, вони в музеях.

Черги на заправках, і машини, дуже-дуже багато машин. Щільні корки по всіх київських вулицях, малих і великих. Машини всякого типу, бачила навіть старезні, сірого кольору, такі, як показують у фільмах про тридцять років минулого століття, — їхали цілком собі по-людськи й везли дорослих і дітей, багато дітей.

Сусідські балачки:

— Ви що будете робити? Ці вже поїхали? Вам є куди їхати? Їдьте негайно, що ж ви робите — у вас же діти!

Пошуки сантехніка, який мав ключ від бомбосховища в нашому будинку.

У бомбосховищі — до того, як сантехнік його замкнув, — жили безхатки, і воно на вигляд відповідне.

Метро перетворилося на згущений шок: люди з валізами сидять на підлозі, і в них очі заклакли. Ніхто не боїться, не панікує — навпаки, усі спокійні, у всіх заціпеніння й шок.

Я опинилась на вокзалі — попросили зустріти когось, пересадити на поїзд, хтось їхав звідкись, де вже «були вони з самого ранку».

Вокзал повен людей, і вони все прибувають, ніде сісти, ніде стати, важко пройти.

— Це на кілька годин, — повторює хтось поруч, — це все до вечора мине, цього не може бути!

— Ну, жили ж нормально, — повторює хтось інший. — Ну, жили ж нормально.

Ніби сам собі.

Почали вмикатися сирени. Не всюди. То там чути, то сям. Сирени, здається, зіпсувались, або їх у частині міста не було ніколи. Сирени пробирали виттям до самого серця, руйнуючи рештки нормального світу, за який хапалася, намагаючись упевнитися, що нічого не змінилося, що люди, що вулиці... діти...

У місті по деяких вулицях стоїть важкий гул, від нього все тремтить: їде військова техніка, віддалік знову чути звуки вибухів.

Я прийшла додому, діти так і сиділи в піжамах, тримаючи телефони, ніхто навіть не снідав. Чати з однокласниками.

— Саша виїхав... Маша була на дачі... Юля в бомбосховищі... Аня в корку вже восьму годину стоїть на трасі... — кажуть.

Я дивлюсь на чоловіка.

— Чого ми не їдемо? Діти!

Ми їдемо. Ми вийшли дуже швидко, тільки-но прозвучало це — «Їдьмо!» — усі забігали безладно, чоловік узяв намет, спальники, пхав у багажник. Невідомо, що там на дорогах, невідомо, що буде за кілька годин, невідомо нічого.

У щільному корку, десь уже на Святошині, дзвінок мені через фейсбук.

— Візьміть kota.

«Хто це?» — думаю.

— Якого kota? До чого тут кіт? — питаю.

— Рябого kota!

І через шок доходить, що це той самий кіт із Бучі. «Що? Куди ви їдете?» Він пояснює кілька разів, повторює, знову повертається до початку: він нікуди не їде, у нього робота, але треба забрати kota. Кота треба евакуювати. Ми ж пам'ятаємо рябого kota?

Над нами по мосту проїхало щось важке, військове, коли ми протискалися через корки дорогою на Бучу.

Ми втрапили в самий початок того, що потім стало відомим на весь світ.

Буча того ранку була як декорації до фільму про апокаліпсис і водночас нереально така, як завжди: мирна — спокійна й тиха, де всі ліниво йдуть у дрібних справах. І сваряться собі просто між війною.

Люди на вулицях навіщось несли пляшки з водою — багато пляшок несли, і зимове сонце в них мінилося, бовталосся в тій воді в пляшках.

Черги, машини, корки, вертольоти.

Ми думали — то наші.

Не знаю, що б ми робили, якби знали в той час, що буквально за кілька кілометрів від вулиці, де ми сваримося з водієм, який перегородив дорогу, швидко й натреновано висаджується російський десант, захоплює вишку в аеропорту.

Вервечка з машин: хто на заправку, хто на проїзд, якимось намагаються ще вклинитися військові — і всі потрапляють до того непроїзного пекла, де неясно, хто куди, але всі стоять, і всі нервуються.

Години минають, а все тільки гіршає. Здається, це навіки. Вертольоти знову літають, діти читають новини з телефона.

Читають і про десант, тільки ми не віримо, що так і є.

Бадьоре радіо «Армія FM» транслює бадьорі заяви. Години знову минають.

Я досі не знаю, як ми вирвалися звідти, я ішла тротуаром уздовж мішанини машин, я просила, сварилася, комусь щось пояснювала по карті, у телефоні шукала шляхи.

Ми потрапляли на ту вулицю, яка потім уся була всіяна горілою російською технікою, ми знову опинялися там, де вже були.

Минуло багато часу від того дня, а я досі бачу обличчя людей, з якими сварилася. Я не знаю, що з ними сталося, може, вони вже неживі. Я не знаю, як звати тих, хто нас не пропускав. Не знаю імен тих, хто нам урешті допоміг виїхати.

У розмитій плямі — дорога. Діти знову читають новини.

— Мам, — каже старший, — та заправка, біля якої ми стояли, уже горить.

У переносці сидить рябий кіт. Він нявкає, він дере пластикову сітку. Діти витягли його звідти, і він затих на руках.

Біля мішків то тут, то там будують блокпости з мішків, носять мішки солдати й цивільні — разом. Біля мішків стоїть дядько в куртці, з мисливською рушницею, зупиняє машини, перевіряє документи.